

BEATA STYPUŁKOWSKA
CZĘSTOCHOWA

**ELEMENTY BIBLIJNE
W DYREKTORIACH KATECHETYCZNYCH
ORAZ PODSTAWIE PROGRAMOWEJ
Z UWZGLĘDNIENIEM PROGRAMU NAUCZANIA**

**1. Element biblijny katechezy w *Dyrektorium ogólnego o katechizacji*
oraz w *Dyrektorium katechetycznym Kościoła Katolickiego w Polsce***

W dyrektorjach katechetycznych zadanie rozwijania poznania wiary umieszczone jest na pierwszym miejscu. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* wskazuje, że: „Pogłębienie w poznaniu wiary oświeca po chrześcijańsku życie ludzkie, umacnia życie wiary oraz uzdalnia do uzasadnienia jej w świecie. Przekazanie *Symbolu wiary*, streszczenia Pisma Świętego i wiary Kościoła, wyraża realizację tego zadania”¹. W dokumencie tym mowa jest o streszczeniu Pisma Świętego, bez podania bliższych wskazówek. W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła Katolickiego w Polsce* podano ogólnie, że zadanie rozwijania poznania wiary dokonuje się przez poznanie Tradycji i Pisma Świętego².

Drugim zadaniem katechezy jest wychowanie liturgiczne. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* zwraca uwagę na celebrowanie zbawczej obecności Chrystusa w sakramentach, a szczególnie w Eucharystii³. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* również skazuje na sakramenty, a zwłaszcza Eucharystię⁴. Dlatego zasadne jest w ramach lekcji religii oraz katechezy parafialnej zapoznać uczniów z biblijnymi podstawami sakramentów oraz wyjaśnić biblijne aspekty Eucharystii.

Trzecim zadaniem katechezy jest formacja moralna. Zakłada ona, według *Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, zapoznanie ucznia przede wszystkim z Kazaniem na Górze, „w którym Jezus podejmuje na nowo dekalog i wyciska na nim ducha bło-

¹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1997, n. 85. [Dalej skrót: DOK].

² Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce*, Kraków 2001, n. 24. [Dalej skrót: PDK]. Polski dokument katechetyczny powołuje się w tym miejscu na DOK, n. 85 i 95-96.

³ DOK, n. 85.

⁴ PDK, n. 25.

goślawieństw”⁵. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* zwraca uwagę na ukazanie nowego życia w Chrystusie⁶. Mówi o potrzebie formowania sumienia, aby uczeń w sposób wolny i odpowiedzialny odpowiadał na Boże wezwanie⁷. Kontakt ze Słowem Bożym może być w tym bardzo pomocny.

Czwartym zadaniem katechezy jest nauczanie modlitwy. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* zwraca uwagę, że komunია z Chrystusem prowadzi uczniów do naśladowania Go w przyjęciu postawy modlitewnej i kontemplacyjnej, aby nauczyć modlić się z Jezusem. Taka modlitwa oznacza modlitwę z tymi samymi uczuciami, z jakimi Chrystus zwracał się do Ojca: adoracją, uwielbieniem, dziękczynieniem, zaufaniem, prośbą, podziwem dla Jego chwały. Te uczucia odzwierciedlają się w modlitwie „Ojcze nasz”, której Jezus nauczył uczniów i która jest wzorem wszelkiej modlitwy chrześcijańskiej. Przekazanie w trakcie katechezy modlitwy „Ojcze nasz”, która jest syntezą całej Ewangelii, jest realizacją zadania wychowania do modlitwy. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* wyznacza konkretne cele szkolnemu nauczaniu religii i duszpasterstwu parafialnemu. Szkolne nauczanie religii ma ono wprowadzić w praktykę modlitwy wspólnej, przekazać wiedzę na temat modlitwy oraz ukazać jej sens w kontekście całego depozytu wiary. Duszpasterstwo parafialne ma natomiast wtajemniczyć w modlitwę wspólnoty Kościoła⁸.

Piątym zadaniem katechezy jest wychowanie do życia wspólnotowego. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* odwołuje się przy tym zadaniu do nauczania Jezusa przytoczonego w Ewangelii wg św. Mateusza z rozdziału 18⁹. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* wymienia przy tym zadaniu czwarte przykazanie Boże „Czcij ojca i matkę” w kontekście wychowania do szerzej pojmowanej wspólnoty narodowej¹⁰.

Ostatnim, szóstym, zadaniem katechezy jest wprowadzenie do misji. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* zwraca w tym miejscu uwagę na postawy ewangeliczne, jakie Jezus zalecał swym uczniom, gdy posyłał ich na głoszenie Ewangelii¹¹. Również *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* mówi o wychowywaniu katechizowanych do odpowiedzialności misyjnej, która powinna wyrażać się przede wszystkim w dawaniu świadectwa chrześcijańskiego w świecie¹². Szkolne nauczanie religii, wykorzystując wiedzę uczniów z zakresu historii i geografii, powinno przekazywać informacje o potrzebach misyjnych Kościoła, przybliżać sylwetki misjonarzy i podejmowaną przez nich działalność w krajach misyjnych. Lekcje religii są miejscem, gdzie można uwarżliwiać uczniów na misyjne posłannictwo Kościoła i wychowywać ich do odpowiedzialności

⁵ DOK, n. 85.

⁶ PDK, n. 26.

⁷ Tamże.

⁸ PDK, n. 27.

⁹ DOK, n. 86.

¹⁰ PDK, n. 28.

¹¹ DOK, n. 86.

¹² PDK, n. 29.

za ewangelizację we współczesnym świecie. Katechetyczne duszpasterstwo parafialne pozwala natomiast na budzenie troski misyjnej całej wspólnoty Kościoła, która wezwana jest do modlitwy, ofiary, wsparcia materialnego misji i troski o powołania misyjne¹³.

Dyrektoria katechetyczne nie formułują jako oddzielnego zadania formacji biblijnej, co wskazuje na to, że treści biblijne mają być uwzględnione przy realizacji wszystkich wymienionych sześciu zadań, najbardziej przy rozwijaniu poznania wiary.

2. Treści biblijne w Podstawie programowej katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce

*Podstawa programowa katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce*¹⁴ przedstawia treści katechezy według zadań katechezy sformułowanych przez dyrektoria katechetyczne. Wymienionych jest w nich sześć podstawowych zadań katechezy: rozwijanie poznania wiary, wychowanie liturgiczne, formację moralną, nauczanie modlitwy, wychowanie do życia wspólnotowego i wprowadzenie do misji¹⁵. Dodatkowo podaje zadania nauczyciela religii. Treści biblijne są rozproszone wśród różnych zadań. Przy rozwijaniu poznania wiary treści biblijne występują na wszystkich etapach edukacyjnych¹⁶; przy wychowaniu liturgicznym treści biblijne występują na pierwszym¹⁷, na drugim¹⁸ oraz na trzecim etapie edukacyjnym¹⁹, przy formacji moralnej treści biblijne występują na wszystkich etapach edukacyjnych²⁰; przy wychowaniu do modlitwy treści biblijne występują na wszystkich etapach edukacyjnych²¹; przy wychowaniu do życia wspólnotowego treści biblijne występują na trzecim²² i czwartym etapie edukacyjnym²³; przy wprowadzeniu do misji treści biblijne występują na pierwszym²⁴ i trzecim etapie edukacyjnym²⁵.

2.1. Przedszkole

Treści biblijne w Podstawie programowej nauczania religii w przedszkolu występują przy rozwijaniu poznania wiary²⁶ oraz przy wprowadzeniu do misji²⁷.

¹³ PDK, n. 29.

¹⁴ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce*, Kraków 2010. Dalej skrót: Podstawa.

¹⁵ DOK, n. 85-86; PDK, n. 23-29.

¹⁶ Podstawa, s. 29, 40, 53 i 73.

¹⁷ Podstawa, s. 30.

¹⁸ Podstawa, s. 40.

¹⁹ Podstawa, s. 54.

²⁰ Podstawa, s. 30, 41, 55 i 75.

²¹ Podstawa, 31, 41, 56 i 76.

²² Podstawa, s. 56.

²³ Podstawa, s. 76.

²⁴ Podstawa, s. 32.

²⁵ Podstawa, s. 58.

²⁶ Podstawa, s. 18.

²⁷ Podstawa, s. 20.

Przy rozwijaniu poznania wiary jako jedno z zadań nauczyciela religii sformułowano pomoc w poznawaniu Pisma Świętego jako słowa Boga. W wiadomościach zawarto treść: Bóg, który dał człowiekowi Pismo Święte. W Wymaganiach szczegółowych uczeń odnosi się z szacunkiem do Pisma Świętego jako słowa Boga oraz opowiada własnymi słowami o poznanych prostych tekstach biblijnych²⁸.

Przy wprowadzeniu do misji sformułowano jedno zadanie dla nauczyciela religii. Brzmi ono: zachęcanie do codziennego włączania się w misyjne dzieło Kościoła. W wiadomościach zawarto treść: Jezus posłał swoich uczniów na cały świat. W wymaganiach szczegółowych uczeń m.in. ma wyjaśnić, dlaczego Jezus posłał swoich uczniów na cały świat²⁹.

2.2. Pierwszy etap edukacyjny (klasy I-III szkoły podstawowej)

Treści biblijne w Podstawie programowej na pierwszym etapie edukacyjnym występują przy rozwijaniu poznania wiary³⁰; przy wychowaniu liturgicznym³¹; przy formacji moralnej³²; przy wychowaniu do modlitwy³³ oraz przy wprowadzeniu do misji³⁴.

Przy rozwijaniu poznania wiary wymieniono cztery zadania nauczyciela religii. Pierwszym zadaniem jest kształtowanie świadomości religijnego. Przy tym zadaniu w wiadomościach nie przewidziano treści biblijnych³⁵. Drugim zadaniem nauczyciela religii jest kształtowanie umiejętności odnajdywania śladów Boga w świecie oraz

²⁸ Podstawa, s. 18. Ma swoje odzwierciedlenie również w Programie nauczania w grupie trzy- i czterolatków. W drugim dziale tematycznym zatytułowanym „Dobry Bóg kocha mnie i moja rodzinę” w celach katechetycznych umieszczono odkrywanie Pisma Świętego jako wyjątkowej księgi, w której są zapisane słowa Boga. W treściach zawarto zapis: Pan Bóg kocha człowieka i obdarował go swoim Słowem zapisanym w wyjątkowej księdze – księdze Pisma Świętego. W wymaganiach podano, że dziecko wyjaśnia swoimi słowami m.in. pojęcie: „Pismo Święte” oraz rozpoznaje wśród ksiąg księgę Pisma Świętego. W Programie nauczania religii w przedszkolu w grupie pięcioletków w drugim dziale tematycznym zatytułowanym „Rodzina dzieci Bożych spotyka się z Bogiem i szanuje znaki religijne” w celach katechetycznych sformułowano zapis: poznanie prawdy o tym, że Bóg mówi do ludzi poprzez Pismo Święte. Następnie w treściach zawarto informację, że Pan Bóg dał nam Pismo Święte i mówi do nas poprzez słowa Pisma Świętego. Człowiek z uwagą i szacunkiem słucha Słowa Bożego. W wymaganiach umieszczono zapis, że dziecko szanuje Pismo Święte – Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*, Kraków 2010, s. 15, 21-22. Dalej skrót: Program.

²⁹ Podstawa, s. 20. Ma to również swoje odzwierciedlenie w Programie nauczania. W czwartym dziale tematycznym zatytułowanym „Jesteśmy uczniami Pana Jezusa i chcemy Go naśladować” w celach katechetycznych podano poznanie prawdy, że Jezus teraz też szuka i powołuje swoich uczniów. Wśród treści wymieniono: Pan Jezus powoływał uczniów podczas życia na ziemi i nadal ich powołuje. Wśród wymagań wymieniono, że dziecko wyjaśnia, dlaczego Jezus posłał swoich uczniów na cały świat – Program, s. 24.

³⁰ Podstawa, s. 29.

³¹ Podstawa, s. 30.

³² Podstawa, s. 30.

³³ Podstawa, s. 31.

³⁴ Podstawa, s. 32.

³⁵ Podstawa, s. 29.

przyjmowania objawienia. Przy tym zadaniu w wiadomościach zamieszczono m.in. następujące treści biblijne: Pismo Święte księgą wiary. Uczeń ma wskazać znaczenie Pisma Świętego w życiu człowieka oraz uważnie słuchać słów Pisma Świętego³⁶. Trzecim zadaniem nauczyciela religii jest przedstawienie podstawowych prawd wiary. W wiadomościach przedstawiono m.in. następujące treści biblijne: Bóg Stworzycielem świata; Jezus Słowem Boga; Chrystus umarł i zmartwychwstał dla nas; Duch Święty prowadzi i umacnia życie Kościoła; Powtórne przyjście Pana. Uczeń ma wykazać się omówieniem tekstów potwierdzających wiarę w zmartwychwstanie Jezusa; opowiedzieć o Zesłaniu Ducha Świętego i opowiedzieć o wierze w powtórne przyjście Jezusa³⁷. Czwartym zadaniem nauczyciela religii jest ukazanie głównych zarysów historii zbawienia jako działania miłosiernego Boga w dziejach świata i ludzi. Wśród wiadomości wymieniono m.in. następujące treści biblijne: Stworzenie świata i ludzi; Grzech ludzi; Obietnica zbawienia; Prorocy przekazicielami obietnicy; Maryja Matką Chrystusa; Jezus obiecany Zbawicielem; Publiczna działalność Jezusa³⁸. Wśród wymagań szczegółowych uczeń wyjaśnia, że stworzenie jest prze-

³⁶ Podstawa, s. 29. W Programie nauczania w pierwszej klasie szkoły podstawowej w pierwszym dziale tematycznym zatytułowanym „Witam – Bądź pozdrowiony, Panie” wśród celów katechetycznych wymieniono najpierw ukazanie Biblii jako Księgi będącej listem kochającego Ojca do ludzi oraz kształtowanie umiejętności słuchania słów Boga. W treściach zaproponowano temat: Biblia – Księga nad księgami i list kochającego Boga do ludzi. W wymaganiach określono, że uczeń wyjaśnia, dlaczego Pismo Święte jest najważniejszą Księgą na świecie. W Programie nauczania w klasie drugiej szkoły podstawowej w pierwszym dziale tematycznym zatytułowanym „Słuchamy – Mów, Panie” w celach katechetycznych zawarto kształtowanie umiejętności dotyczących okazywania czci księdze Pisma Świętego oraz poszanowania osób odczytujących i głoszących słowo Boże zawarte nie tylko w katechizmach, ale także w podręcznikach szkolnych. W treściach zawarto: Pan Bóg przemawia do nas w Piśmie Świętym; wyznaje nam swoją miłość w słowach i czynach Pana Jezusa zapisanych na kartach Ewangelii. Interioryzacji treści mają służyć dobrane perykopy biblijne. W wymaganiach podano, że uczeń zna wybrane postaci biblijne słuchające słów Boga i zna wydarzenia z życia Jezusa; wie, że Biblia jest księgą świętą – listem kochającego Ojca do ludzi, umie wyrazić wobec niej swój szacunek. W Programie nauczania w klasie trzeciej szkoły podstawowej w czwartym dziale tematycznym zatytułowanym „Słuchamy Pana Jezusa” w celach katechetycznych zamieszczono uwrażliwienie na słowo Boże zawarte w Piśmie Świętym i celebrowane w liturgii, zapoznanie z Jezusem Chrystusem, który będąc Słowem Boga w czasie liturgii słowa rozmawia ze zgromadzonymi i Pisma im wyjaśnia, wprowadzenie w strukturę liturgii słowa oraz kształtowanie wypływającej z wiary postawy należyj czci wobec Pisma Świętego, kształtowanie postawy słuchania słowa Bożego, zaufania Bogu i wyznawania wiary w Boga. W treściach podano, że Jezus Chrystus rozmawia z nami w liturgii słowa i Pisma nam wyjaśnia. W wymaganiach uczeń wie, że w liturgii słowa sam Jezus Chrystus rozmawia ze zgromadzonymi i Pisma im wyjaśnia, wyjaśnia, dlaczego Ewangelia jest najważniejszym tekstem biblijnym w liturgii słowa, wie, jak należy słuchać słowa Bożego – Program, s. 36, 44-45, 55-56..

³⁷ Podstawa, s. 29. W Programie nauczania w drugiej klasie szkoły podstawowej w szóstym dziale tematycznym zatytułowanym „Dzielimy się – Jak Ty, Panie” w treściach podano: Nakaz misyjny – posłannictwo we wspólnocie Kościoła i w świecie oraz Zesłanie Ducha Świętego – dar Pana Jezusa dla uczniów – początek działalności Kościoła – Program, s. 50.

³⁸ Podstawa, s. 29. W Programie nauczania w pierwszej klasie szkoły podstawowej w trzecim dziale tematycznym zatytułowanym „Proszę – Proście, a otrzymacie” elementy biblijne występują w treściach katechetycznych. Dotyczą wezwań modlitwy „Ojczy nasz”, a także zagadnień związanych z osobą Jana Chrzciciela i dzieciństwa Jezusa: Jan Chrzciciel zapowiada przyjście Jezusa, Baranka Bożego,

jawem miłości Boga; omawia teksty mówiące o działaniu Boga; wyjaśnia pojęcia anioł, szatan, zbawienie, grzech, prorok, apostoł³⁹.

Przy wychowaniu liturgicznym występuje zadanie nauczyciela religii polegające na pomocy uczniowi w pełnym i aktywnym uczestnictwie w Eucharystii. Wśród wiadomości występuje ukazanie Eucharystii jako ofiary Chrystusa, a w wymaganiach szczegółowych uczeń ma opowiedzieć o ustanowieniu Eucharystii i wskazać, że Eucharystia jest ofiarą Chrystusa⁴⁰.

Przy formacji moralnej wymieniono cztery zadania nauczyciela religii. Trzy z nich zakładają treści biblijne. Należy do nich zadanie ukazania wybranych wydarzeń z historii zbawienia odnoszących się do życia ucznia. W tym miejscu w wiadomościach wymienio-

który gładzi grzechy świata; Maryja Matką Jezusa; Świadkowie narodzenia Jezusa. Józef i Maryja opiekują się Jezusem. W Programie nauczania w klasie drugiej szkoły podstawowej w trzecim dziale tematycznym zatytułowanym „Dziękujemy – Dzięki, o Panie” w celach katechetycznych podano zapoznanie z publiczną działalnością Jezusa. W treściach zawarto: Jezus w Nazarecie – życie Najświętszej Rodziny. Publiczna działalność Jezusa (nauczanie i cuda). Interioryzacji treści mają służyć dobrane perykopy biblijne. W wymaganiach podano, że uczeń zna wybrane perykopy biblijne, ukazujące publiczną działalność Jezusa. W Programie nauczania w klasie pierwszej szkoły podstawowej w szóstym dziale tematycznym zatytułowanym: „Czuwam z Maryją i innymi świętymi – Zróbcie, co wam powie” wśród celów katechetycznych wymieniono poznanie biblijnych scen związanych z Maryją. W wymaganiach podano, że uczeń opowiada o wydarzeniach z życia Maryi. W Programie nauczania w klasie pierwszej szkoły podstawowej w czwartym dziale tematycznym zatytułowanym „Przepraszam – Panie, zmiłuj się!” w celach katechetycznych sformułowano cel odnoszący się do poznania prawdy, że Jezus przebacza grzechy. W treściach podano m.in. dobrane perykopy służące interioryzacji powyższych treści (Ludzie przepraszają, proszą o przebaczenie i okazują wdzięczność tym, którzy im wybaczą; Jezus pragnie, aby człowiek starał się być coraz lepszym Jego uczniem; Pan Bóg mówi do nas w naszym sumieniu i przebacza nam grzechy) bez podania szczegółów. W Programie nauczania w klasie drugiej szkoły podstawowej w czwartym dziale tematycznym zatytułowanym „Grzeszymy i powracamy – Przyjmij mnie, Ojcze” w treściach zawarto: źródło przebaczenia udzielanego przez Pana Boga (męka, śmierć i zmartwychwstanie Pana Jezusa); nauczanie Pana Jezusa o Bożym przebaczeniu: przypowieść Jezusa o miłosiernym Ojcu. Znaki czynione przez Pana Jezusa wyjaśniające Boże miłosierdzie. Interioryzacji treści mają służyć dobrane perykopy biblijne. W wymaganiach uczeń opowiada przypowieść o miłosiernym Ojcu oraz wyjaśnia nauczanie Jezusa o Bożym przebaczeniu – Program, s. 38, 39, 41-42, 46-48.

³⁹ Podstawa, s. 29.

⁴⁰ Podstawa, s. 30. W Programie nauczania w klasie drugiej szkoły podstawowej w piątym dziale tematycznym zatytułowanym: „Otrzymujemy – Boże dary”. W treściach podano: potrzeba wiary niezbędnej do rozumienia słów i czynów Pana Jezusa wyjaśniających tajemnicę Eucharystii (Mowa Eucharystyczna); nauczanie Pana Jezusa o chlebie, odślaniającym moc Boga i zapowiadającym nowy pokarm na życie z Nim. Interioryzacji treści mają służyć dobrane perykopy biblijne. W wymaganiach podano, że uczeń wyjaśnia znaczenie Eucharystii i ukazuje niezbędność wiary w obecność i działanie Jezusa w Eucharystii; wie, że Eucharystia jest uobecnieniem męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa; wyjaśnia związek między zmartwychwstaniem Jezusa i świętowaniem niedzielnej Eucharystii. W Programie nauczania w klasie trzeciej szkoły podstawowej w piątym dziale tematycznym zatytułowanym „Uczestniczymy w ofiarowaniu i przeistoczeniu” w celach katechetycznych podano przypomnienie wydarzeń dotyczących męki i śmierci Jezusa na krzyżu oraz ich religijnego znaczenia oraz wprowadzanie w Eucharystię jako sakramentalne uobecnienie ofiary Chrystusa i Kościoła. W treściach podano wspomnienie wielkich dzieł Boga w historii oraz znaczenie słów „Bierzcie i jedzcie”, „Bierzcie i pijcie”, „To czyńcie na moją pamiątkę”. W wymaganiach uczeń opowiada o wydarzeniach podczas Ostatniej Wieczerzy – Program, s. 49, 56-57.

no nauczanie Jezusa w przypowieściach, a w wymaganiach szczegółowych uczeń omawia wybrane przypowieści Jezusa⁴¹. Następnym zadaniem nauczyciela religii nawiązującym do treści biblijnych jest kształtowanie sumienia na podstawie przykazania miłości w Dekalogu i Ewangelii. W wiadomościach wymieniono treści związane z Dekalogiem: Dekalog wyrazem troskliwej miłości Boga wobec ludzi oraz: Treść i znaczenie poszczególnych przykazań Dekalogu. Uczeń ma m.in. wyjaśnić, jakie postawy sprzeciwiają się Bożym przykazaniom oraz wskazać, jak w codziennym życiu należy zachowywać przykazania⁴². Ostatnim zadaniem nauczyciela religii nawiązującym do treści biblijnych jest kształtowanie umiejętności rozwoju własnej osobowości na przykładzie wzoru świętych. Tutaj przewidziano przykłady biblijne jako przykłady życia wiary i przykłady życia według Ewangelii. Uczeń ma wskazać, w czym może naśladować postaci biblijne⁴³.

Przy wychowaniu do modlitwy wymieniono dwa zadania nauczyciela religii, które są związane z treściami biblijnymi. Pierwszym zadaniem jest kształtowanie umiejętności nawiązywania dialogu z Bogiem i udzielania odpowiedzi na Jego apel. Przy tym zadaniu w wiadomościach wskazano na Jezusa jako wzór modlitwy i Maryję jako wzór rozmodlenia⁴⁴. Wymagania szczegółowe skierowane do ucznia nie nawiązują jednak do treści biblijnych⁴⁵. Drugim zadaniem nauczyciela religii jest kształtowanie umiejętności modlitwy dziękczynnej, chwalebnej, przebłagalnej, błagalnej, prywatnej i liturgicznej. Wśród wiadomości podano biblijną modlitwę „Ojcze nasz”⁴⁶. Wśród wymagań szczegółowych określono, że uczeń wskazuje przykłady modlitwy w Biblii⁴⁷.

Przy wychowaniu do życia wspólnotowego nie zamieszczono żadnych odniesień biblijnych.

Przy wprowadzeniu do misji sformułowano jedno zadanie nauczyciela religii. Jest nim kształtowanie postawy świadectwa wiary w codziennym życiu. Wśród wia-

⁴¹ Podstawa, s. 30.

⁴² Podstawa, s. 30. W Programie nauczania w klasie trzeciej szkoły podstawowej w drugim dziale tematycznym zatytułowanym „Wypełniamy Przykazania” w celach katechetycznych wymieniono zapoznanie z treścią i znaczeniem przykazania miłości oraz poszczególnych przykazań Dekalogu. W treściach podano Dekalog i przykazanie miłości. W wymaganiach uczeń zna przykazania Boże – Program, s. 53-54.

⁴³ Podstawa, s. 31. W Programie nauczania w klasie drugiej szkoły podstawowej w drugim dziale tematycznym zatytułowanym „Odpowiadamy – Oto ja, poślij mnie” w celach katechetycznych umieszczono zapoznanie z wybranymi postaciami biblijnymi słuchającymi słów Boga. W treściach wymienieni zostali: Adam i Ewa, Abraham, Mojżesz, Samuel i Maryja. W wymaganiach podano, że uczeń zna wybrane postaci biblijne, które odpowiedziały na wezwanie Boga – Program, s. 45-46.

⁴⁴ W Programie nauczania w klasie pierwszej w drugim dziale tematycznym zatytułowanym: „Dziękuję i chwalebę – Chwała na wysokości Bogu” w treściach zaproponowano temat: Maryja chwali Boga: „Wielbi dusza moja Pana” – Program, s. 37.

⁴⁵ Podstawa, s. 31.

⁴⁶ W Programie nauczania w pierwszej klasie szkoły podstawowej w trzecim dziale tematycznym zatytułowanym „Proszę – Proście, a otrzymacie” uwzględniono modlitwę „Ojcze nasz”. W wymaganiach podano, że uczeń wyjaśnia modlitwę „Ojcze nasz” w kontekście codziennego życia – Program, s. 39.

⁴⁷ Podstawa, s. 31. W Programie nauczania w klasie trzeciej szkoły podstawowej w pierwszym dziale tematycznym zatytułowanym „Modlimy się” w treściach zamieszczono przykłady modlitwy w Piśmie Świętym. W wymaganiach uczeń wskazuje przykłady modlitwy w Biblii – Program, s. 53.

domości umieszczono zapis: Jezus posyła swoich uczniów na cały świat z Ewangelią⁴⁸. W wymaganiach szczegółowych nie ma treści biblijnych⁴⁹.

2.3. Drugi etap edukacyjny (klasy IV-VI szkoły podstawowej)

Na drugim etapie edukacyjnym treści biblijne występują przy rozwijaniu poznania wiary⁵⁰; przy wychowaniu liturgicznym⁵¹, przy formacji moralnej⁵² oraz przy wychowaniu do modlitwy⁵³.

Przy rozwijaniu poznania wiary wymieniono trzy zadania nauczyciela religii. Zawierają one elementy biblijne. Pierwsze zadanie brzmi: zainteresowanie przesłaniem Bożym. W wiadomościach podano: Wiara jako dar i zadanie: motywacja do poznawania różnych tekstów biblijnych i ich przesłania oraz do poznawania nauczania Kościoła. W wymaganiach szczegółowych uczeń wskazuje, dlaczego chrześcijanin powinien poznawać Objawienie Boże i nauczanie Kościoła⁵⁴.

Przy wychowaniu liturgicznym wymieniono dwa zadania nauczyciela religii. Jedno z tych zadań zawiera elementy biblijne. Jest to zadanie rozwijania umiejętności symbolizowania, czynnego, świadomego i radosnego włączenia się w liturgię Kościoła. Wśród wiadomości występuje zapis o biblijnych podstawach sakramentów, a w wymaganiach uczeń wskazuje biblijne podstawy sakramentów⁵⁵.

⁴⁸ W Programie nauczania w klasie trzeciej szkoły podstawowej w siódmym dziale tematycznym zatytułowanym „Przyjmujemy błogosławieństwo” w treściach zawarto prawdę, że Pan Jezus wzywa do dawania świadectwa. W wymaganiach uczeń wyjaśnia, dlaczego Jezus posyła swoich uczniów do innych ludzi – Program, s. 59.

⁴⁹ Podstawa, s. 32.

⁵⁰ Podstawa, s. 40.

⁵¹ Podstawa, s. 40.

⁵² Podstawa, s. 41.

⁵³ Podstawa, s. 41.

⁵⁴ Podstawa, s. 40. W Programie nauczania w klasie czwartej szkoły podstawowej w dziale drugim zatytułowanym „Poznaję Boga” w celach katechetycznych umieszczono nabywanie umiejętności korzystania z Pisma Świętego, motywowanie do poznawania różnych tekstów biblijnych i ich przesłania oraz kształtowanie umiejętności dawania odpowiedzi na wezwanie Boga zawarte w Piśmie Świętym. W treściach znajdujemy zapisy odnoszące się do stworzenia świata i człowieka, a także o tym, że Pismo Święte jest natchnionym źródłem odkrywania tajemnicy Boga i księgą miłości Boga do człowieka. Dalej mowa jest o jedności Starego i Nowego Testamentu oraz o tym, że Bóg przemawia do swego ludu w liturgii, Ewangelia Dobrą Nowiną o zbawieniu w Jezusie Chrystusie powierzona wiernym wszystkich czasów, aktualne odczytywanie nauki Chrystusa w liturgii Słowa. W wymaganiach uczeń wyjaśnia pojęcia „objawienie Boże”, „natchnienie biblijne”, „Stary Testament”, „Nowy Testament”, „Ewangelia”; podaje podstawowe zasady korzystania z Pisma Świętego, podaje nazwy wybranych ksiąg Pisma Świętego i ich autorów; wyjaśnia, dlaczego Ewangelia jest Dobrą Nowiną o zbawieniu w Jezusie; wyjaśnia, dlaczego Pismo Święte jest nazywane księgą miłości Boga do człowieka; wskazuje moment, kiedy w liturgii Mszy Świętej czytany jest fragment Starego, a kiedy Nowego Testamentu; odnajduje i interpretuje wybrane perykopy biblijne; formułuje modlitwę wdzięczności za słowa i miłość Boga, którą odnajduje w Piśmie Świętym; wskazuje, dlaczego chrześcijanin powinien poznawać Objawienie Boże; wskazuje na związek Biblii z życiem narodu i kulturą chrześcijańską – Program, s. 72-73.

⁵⁵ Podstawa, s. 40. W Programie nauczania w klasie piątej szkoły podstawowej w drugim dziale tema-

Przy formacji moralnej wymieniono trzy zadania nauczyciela religii. Jedno z nich zawiera elementy biblijne. Jest to zadanie przygotowania do interpretowania własnego doświadczenia życiowego w świetle wezwania Bożego (rozwój sumienia). Wśród wiadomości podano Dekalog i Błogosławieństwa jako wyraz troski Boga o szczęście człowieka⁵⁶.

Przy wychowaniu do modlitwy sformułowano dwa zadania nauczyciela religii. Drugie zadanie zawiera elementy biblijne. Brzmi ono: zaznajomienie ze sposobami i rodzajami modlitwy oraz z biblijnymi wzorami modlitwy. W wiadomościach podano różne sposoby i rodzaje modlitwy w oparciu o przykłady biblijne. W wymaganiach szczegółowych uczeń formułuje modlitwy tekstami biblijnymi i własnymi słowami oraz podaje przykłady ludzi modlitwy⁵⁷.

Przy wychowaniu do życia wspólnotowego oraz wprowadzeniu do misji nie podanych treści biblijnych.

2.4. Trzeci etap edukacyjny (klasy gimnazjalne)

Na trzecim etapie edukacyjnym treści biblijne występują przy realizacji wszystkich zadań katechezy, a mianowicie przy rozwijaniu poznania wiary⁵⁸; przy wychowaniu liturgicznym⁵⁹, przy formacji moralnej⁶⁰; przy wychowaniu do modlitwy⁶¹; przy wychowaniu do życia wspólnotowego⁶² oraz przy wprowadzeniu do misji⁶³.

tycznym zatytułowanym „Bóg opiekuje się ludźmi” w treściach podano: Chrystus Zmartwychwstały przez swe sakramenty prowadzi ku wolności i daje ludziom ocalenie. W Programie nauczania w klasie szóstej szkoły podstawowej w drugim dziale tematycznym zatytułowanym „Siedem sakramentów Kościoła” w treściach wymieniono biblijne podstawy sakramentów świętych. W wymaganiach uczeń wskazuje biblijne podstawy sakramentów – Program, s. 82, 95.

⁵⁶ Podstawa, s. 41. W Programie nauczania w klasie czwartej szkoły podstawowej w czwartym dziale tematycznym zatytułowanym „Uczę się kochać Pana Boga i ludzi” w celach katechetycznych wymieniono pogłębienie znajomości przykazania miłości i Dekalogu. W wymaganiach uczeń wyjaśnia podział Dekalogu na dwie części. W Programie nauczania w klasie piątej szkoły podstawowej w trzecim dziale tematycznym zatytułowanym „Bóg zawiera przymierze z ludźmi” w celach katechetycznych podano zapoznanie się z ideą przymierza i wierności Boga wobec człowieka oraz doskonalenie umiejętności odczytywania Bożego wezwania zawartego w Dekalogu. W treściach wyznaczono: przymierze na Synaju i Nowe Przymierze. W wymaganiach uczeń podaje przymioty Boga, ujawniające się w wydarzeniu zawarcia przymierza; uzasadnia, że Dekalog jest wyrazem miłości i troski Boga o człowieka; wyjaśnia analogię między wężem miedzianym na pustyni a krzyżem Chrystusa; ukazuje, jak można do życia ludzi odnieść prawdę o niewierności Izraelitów i Bożym przebaczeniu. W Programie nauczania w klasie piątej szkoły podstawowej w piątym dziale tematycznym zatytułowanym „Bóg naucza przez Jezusa” w celach katechetycznych zamieszczono poznanie nauczania Jezusa Chrystusa. W treściach podano Kazanie na Górze. W wymaganiach uczeń wyjaśnia błogosławieństwa ewangeliczne jako drogowskazy na drodze do świętości – Program, s. 75, 83-84, 87-88.

⁵⁷ Podstawa, s. 41.

⁵⁸ Podstawa, s. 53.

⁵⁹ Podstawa, s. 54.

⁶⁰ Podstawa, s. 55.

⁶¹ Podstawa, s. 56.

⁶² Podstawa, s. 56.

⁶³ Podstawa, s. 58.

Przy rozwijaniu poznania wiary wymieniono cztery zadania nauczyciela religii. Dwa z nich wyraźnie związane są z elementem biblijnym. Pierwszym z nich jest wprowadzenie w podstawowe pojęcia nauki o Biblii, o języku i historii zbawienia. W wiadomościach podano gatunki literackie w Biblii, języki biblijne i księgi w nich napisane, natchnienie biblijne, główne wydarzenia i postaci starotestamentalnej historii zbawienia oraz orędzie poszczególnych Ewangelii. W wymaganiach szczegółowych wymieniono, że uczeń opisuje proces formowania się ksiąg biblijnych; charakteryzuje związek między Pismem Świętym i Tradycją; dokonuje interpretacji literackiej i religijnej wybranych fragmentów biblijnych; wskazuje przykłady gatunków literackich w księgach biblijnych; uzasadnia konieczność określenia gatunków literackich dla właściwej interpretacji tekstów biblijnych; przedstawia podstawowe wydarzenia należące do starotestamentalnej historii zbawienia w porządku chronologicznym (patriarchowie, wędrówka do Ziemi Obiecanej, epoka sędziów, pierwsi królowie, podzielone królestwo, niewola babilońska, powstanie machabejskie, sytuacja Izraela przed narodzeniem Chrystusa); prezentuje najważniejsze wydarzenia życia wybranych postaci starotestamentalnych: patriarchów, Mojżesza, Jozuego, Samuela, Saula, Dawida, Salomona, braci machabejskich, wybranych proroków; dokonuje aktualizacji faktów związanych z wybranymi postaciami Starego i Nowego Testamentu; prezentuje specyfikę i orędzie poszczególnych Ewangelii; wskazuje na wątki, tematy i postaci biblijne obecne w literaturze pięknej⁶⁴. Drugim zadaniem nauczyciela religii

⁶⁴ Podstawa, s. 53. W Programie nauczania w klasie pierwszej gimnazjum w drugim dziale tematycznym zatytułowanym „Słowa Boga do człowieka” wszystkie cele katechetyczne związane są z elementem biblijnym: wprowadzenie w odkrywanie Boga obecnego w swoim Słowie; ukazywanie podstawowych zasad interpretacji Pisma Świętego i zaznajamianie z prehistorią biblijną i czasem patriarchów. W treściach zamieszczono: świat Biblii; natchnienie; święte księgi wielkich religii a Biblia; kanon biblijny; etapy formowania się ksiąg biblijnych; języki biblijne; prehistoria biblijna: świat stworzony przez Boga jest dobry, człowiek stworzony do szczęścia, obecność zła w świecie, potop, wieża Babel; czas patriarchów. W wymaganiach uczeń opisuje proces formowania się ksiąg biblijnych; charakteryzuje związek między Pismem Świętym i Tradycją; dokonuje interpretacji literackiej i religijnej wybranych fragmentów biblijnych; wskazuje przykłady gatunków literackich w księgach biblijnych; uzasadnia konieczność określenia gatunków literackich dla właściwej interpretacji tekstów biblijnych; przedstawia podstawowe wydarzenia należące do starotestamentalnej historii zbawienia w porządku chronologicznym (patriarchowie); prezentuje najważniejsze wydarzenia życia wybranych postaci starotestamentalnych: patriarchów; dokonuje aktualizacji faktów związanych z wybranymi postaciami Starego Testamentu; wyjaśnia, jak można naśladować postacie biblijne w wyznawaniu wiary; wskazuje na wątki, tematy i postaci biblijne obecne w literaturze pięknej. W Programie nauczania w klasie pierwszej gimnazjum w trzecim dziale tematycznym zatytułowanym „Słowo Boga prowadzi lud Boży” celem katechetycznym jest ukazanie historiozbowczego wymiaru dziejów narodu wybranego. W treściach zamieszczono: wędrówka do wolności i przymierze na Synaju; Bóg daje człowiekowi ziemię przymierza: Jozue, sędziowie, król Dawid, Salomon, podział królestwa; prorocy wysłannicy Boga: Eliasz, Izajasz, Jeremiasz; niewola babilońska i nowy powrót; mądrość Boga w historii Ludu Wybranego: Księga Koheleta, Księga Hioba, Pieśń nad pieśniami, Księgi Machabejskie. W wymaganiach uczeń dokonuje interpretacji literackiej i religijnej wybranych fragmentów Ziemi Obiecanej, epoka sędziów, pierwsi królowie, podzielone królestwo biblijnych; wskazuje przykłady gatunków literackich w księgach biblijnych; przedstawia podstawowe wydarzenia należące do starotestamentalnej historii zbawienia w porządku chronologicz-

związanym z treściami biblijnymi jest zadanie przedstawienia osoby i odkupieńczego charakteru dzieła Jezusa Chrystusa. W wiadomościach podano Świadectwa historyczności Jezusa oraz życie, nauczanie i zbawczy charakter dzieła Jezusa Chrystusa. W wymaganiach szczegółowych uczeń ma się wykazać prezentacją starożytnych świadectw, m.in. biblijnych, na temat historyczności Jezusa oraz przedstawić podstawowe fakty życia i działalności Jezusa Chrystusa w porządku chronologicznym⁶⁵.

Przy wychowaniu liturgicznym przewidziano realizację czterech zadań nauczyciela religii. Jedno z tych zadań odnosi się do wychowania do przeżywania okresów roku liturgicznego. Uczeń ma się wykazać interpretacją tekstów wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych⁶⁶.

nym (wędrówka do Ziemi Obiecanej, epoka sędziów, pierwsi królowie, podzielone królestwo, niewola babilońska, powstanie machabejskie); prezentuje najważniejsze wydarzenia życia wybranych postaci starotestamentalnych: Mojżesza, Jozuego, Samuela, Saula, Dawida, Salomona, Braci Machabejskich, wybranych proroków; dokonuje aktualizacji faktów związanych z wybranymi postaciami Starego Testamentu; wyjaśnia, jak można naśladować postacie biblijne w wyznawaniu wiary; wskazuje na wątki, tematy i postacie biblijne obecne w literaturze pięknej – Program, s. 111-113.

⁶⁵ Podstawa, s. 54. W Programie nauczania w klasie pierwszej gimnazjum w czwartym dziale tematycznym zatytułowanym „Słowo stało się Ciałem” cel katechetyczny sformułowano jako ukazanie Jezusa Chrystusa jako wypełnienia proroctw mesjańskich. W treściach podano: proroctwa biblijne. Palestyna – ziemia i ludzie – w przeddzień narodzin Jezusa; Jezus historii i Ewangelii: biblijne i pozabiblijne argumenty historyczności Jezusa, powstanie Ewangelii i ich charakterystyka; zasady życia chrześcijańskiego zawarte w Kazaniu na Górze w odniesieniu do V, VI i VIII Przykazania; Bóstwo Jezusa Chrystusa, tajemnica Odkupienia, zmartwychwstanie Jezusa podstawą wiary; Matka Jezusa – Matka Kościoła. W wymaganiach uczeń dokonuje interpretacji literackiej i religijnej wybranych fragmentów biblijnych; wskazuje przykłady gatunków literackich w księgach biblijnych; przedstawia podstawowe wydarzenia, należące do starotestamentalnej historii zbawienia w porządku chronologicznym (sytuacja Izraela przed narodzeniem Chrystusa); dokonuje aktualizacji faktów związanych z wybranymi postaciami Nowego Testamentu; prezentuje specyfikę i orędzie poszczególnych Ewangelii; prezentuje starożytne świadectwa biblijne, patrystyczne i pozachrześcijańskie na temat historyczności Jezusa; przedstawia podstawowe fakty z życia i działalności Jezusa Chrystusa w porządku chronologicznym; uzasadnia podstawowe implikacje dla życia chrześcijanina, wynikające z Wcielenia i Odkupienia; wskazuje na wątki, tematy i postacie biblijne obecne w literaturze pięknej. W Programie nauczania w klasie drugiej gimnazjum w drugim dziale tematycznym zatytułowanym „Jezus Chrystus prowadzi do pełni życia” w celach katechetycznych sformułowano ukazanie znaczenia paschy Jezusa Chrystusa w życiu chrześcijanina. W treściach podano: Pascha Chrystusa – odkupienie, zstąpienie do piekieł, wywyższenie po prawicy Ojca; paschalny charakter Eucharystii. W wymaganiach uczeń uzasadnia podstawowe implikacje dla życia chrześcijanina wynikające z Wcielenia i Odkupienia – Program, s. 113-114, 120-121.

⁶⁶ Podstawa, s. 54. W Programie nauczania w klasie pierwszej gimnazjum w szóstym dziale tematycznym zatytułowanym „Twoje słowo na ścieżkach mego życia” brak wyraźnych odniesień biblijnych, występuje natomiast wprowadzenie w przeżywanie roku liturgicznego. W Programie nauczania w klasie drugiej gimnazjum w piątym dziale tematycznym zatytułowanym „Droga z Jezusem Chrystusem” w celach katechetycznych podano wprowadzenie w przeżywanie roku liturgicznego. W treściach zamieszczono znaczenie Adwentu; proroctwa mesjańskie oraz sens Triduum Paschalnego. W wymaganiach uczeń interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych. W Programie nauczania w klasie trzeciej gimnazjum w czwartym dziale tematycznym zatytułowanym „Rok z Jezusem Chrystusem w Kościele” w celach katechetycznych podano wprowadzenie w przeżywanie roku liturgicznego. W treściach wymieniono różaniec jako modlitwę streszczającą dzieło zbawienia oraz główne święta roku liturgicznego. W wymaganiach uczeń interpretuje teksty

Przy formacji moralnej sformułowano jedno rozbudowane zadanie nauczyciela religii, w którym mowa jest m.in. o ukazaniu życia moralnego przez analizę Dekalogu i Błogosławieństw. W wiadomościach podano przykazania Dekalogu: wartości, których bronią oraz Osiem Błogosławieństw jako podstawa życia w łasce Bożej. W wymaganiach szczegółowych uczeń ma m.in. scharakteryzować obowiązki wynikające z poszczególnych przykazań Bożych, a także uzasadnić koncepcję szczęścia zawartą w Ośmiu Błogosławieństwach⁶⁷.

Przy wychowaniu do modlitwy wymieniono jedno rozbudowane zadanie nauczyciela religii. Podano m.in. wprowadzenie w prywatną lekturę Pisma Świętego jako dialogu z Bogiem oraz ukazanie Modlitwy Pańskiej jako drogi rozwoju modlitwy i programu życia chrześcijanina. W wiadomościach wymieniono Modlitwę Pańską jako program życia chrześcijanina i zasady prywatnej lektury Pisma Świętego. W wymaganiach szczegółowych podano, że uczeń interpretuje teksty dotyczące modlitwy Jezusa; odczytuje przesłanie wpływające z Modlitwy Pańskiej i uzasadnia wartość tej modlitwy jako programu drogi życia chrześcijanina oraz uzasadnia wartość modlitewnej i samodzielnej lektury Biblii⁶⁸.

Przy wychowaniu do życia wspólnotowego sformułowano cztery zadania nauczyciela religii. Pierwsze i drugie zadanie zawiera odniesienia biblijne. Brzmi ono: przedstawienie Kościoła jako wspólnoty Ludu Bożego i Ciała mistycznego Chrystusa. W wiadomościach podano biblijne obrazy Kościoła. W wymaganiach szczegółowych uczeń opisuje na podstawie tekstów biblijnych etapy powstawania Kościoła, charakteryzuje najważniejsze obrazy biblijne Kościoła, opisuje Kościół poprzez jego przymioty, wykorzystując wiedzę historyczną i opierając się na wybranych tekstach

wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych – Program, s. 116, 125-126, 134.

⁶⁷ Podstawa, s. 55. W Programie nauczania w klasie drugiej gimnazjum w trzecim dziale tematycznym zatytułowanym „Wędrówka ku dobru” w celach katechetycznych podano ukazanie wędrówki Izraelitów do Ziemi Obiecanej jako figury życia moralnego człowieka. W treściach zamieszczono: wędrówka do wolności: klucz do zrozumienia i aktualizacji wędrówki Izraela; zbawczy charakter prawa objawionego. W wymaganiach uczeń uzasadnia koncepcję szczęścia zawartą w Ośmiu Błogosławieństwach oraz wykazuje związek między życiem Błogosławieństwami i życiem w łasce Bożej. W Programie nauczania w klasie drugiej gimnazjum w czwartym dziale tematycznym zatytułowanym „Drogowskazy na drodze ku szczęściu” w celach katechetycznych podano ukazanie zasad życia moralnego przez analizę Dekalogu. W treściach uwzględniono Dziesięć przykazań Bożych. Przy drugim przykazaniu uwzględniono objawienie Imienia Bożego Mojżeszowi. Przy trzecim przykazaniu uwzględniono szabat w Starym Testamencie i paschalny charakter niedzieli. Przy szóstym przykazaniu uwzględniono wartość przyjaźni i osobę Dawida i Jonatana oraz Jezusa i Łazarza. W wymaganiach uczeń charakteryzuje obowiązki wynikające z poszczególnych przykazań – 122-124.

⁶⁸ Podstawa, s. 56. W Programie nauczania w klasie trzeciej gimnazjum w trzecim dziale tematycznym zatytułowanym „Na drodze ucznia Jezusa Chrystusa” w celach katechetycznych podano ukazanie bogactwa Modlitwy Pańskiej jako drogi życia chrześcijanina. Treściach poddano analizie poszczególne wezwania modlitwy „Ojcze nasz” i zaproponowano lekturę Biblii jako modlitwę. W wymaganiach uczeń odczytuje przesłanie wpływające z wezwań Modlitwy Pańskiej; uzasadnia wartość Modlitwy Pańskiej jako programu drogi życia chrześcijanina; interpretuje teksty dotyczące modlitwy Jezusa; uzasadnia wartość modlitewnej i samodzielnej lektury Biblii – Program, s. 131-133.

biblijnych oraz ocenia na podstawie wiadomości z biblijnej nauki o Kościele życie współczesnych chrześcijan⁶⁹. Drugie zadanie nauczyciela religii odnosi się do przedstawienia historii Kościoła w ramach czasowych kursu historii powszechnej. W wiadomościach podano początki chrześcijaństwa i pierwsze prześladowania chrześcijan. W wymaganiach szczegółowych uczeń wskazuje źródła odnoszące się do początków chrześcijaństwa oraz starożytnych prześladowań chrześcijan⁷⁰.

Przy wprowadzeniu do misji podano trzy zadania nauczyciela religii. Jedno z nich związane jest z treściami biblijnymi. Brzmi ono: przygotowanie do podjęcia misji świadczenia o prawdach wiary i wartościach chrześcijańskich we własnym środowisku. W wiadomościach podano biblijne przykłady świadków wiary. W wymaganiach szczegółowych uczeń wyjaśnia, jak można naśladować postacie biblijne w wyznawaniu wiary⁷¹.

2.5. Czwarty etap edukacyjny (klasy szkół ponadgimnazjalnych)

Na czwartym etapie edukacyjnym treści biblijne występują przy rozwijaniu poznania wiary⁷²; przy formacji moralnej⁷³; przy wychowaniu do modlitwy⁷⁴ oraz przy wychowaniu do życia wspólnotowego⁷⁵.

Przy rozwijaniu poznania wiary wyznaczono cztery zadania dla nauczyciela religii. Wszystkie związane są z treściami biblijnymi. Pierwszym z nich jest wdrażanie uczniów do odkrywania prawdy o Bogu Stwórcy wszechświata i prawodawcy prawa moralnego. W wiadomościach jest zawarta informacja o imionach Boga w Starym i Nowym Testamencie. W wymaganiach szczegółowych uczeń określa na podstawie wybranych tekstów biblijnych przymioty Boga oraz interpretuje teksty

⁶⁹ Podstawa, s. 56. W Programie nauczania w klasie trzeciej gimnazjum w trzecim dziale tematycznym zatytułowanym „Na drodze ucznia Jezusa Chrystusa” w wymaganiach uczeń charakteryzuje najważniejsze obrazy biblijne Kościoła; opisuje Kościół poprzez jego przymioty, wykorzystując wiedzę historyczną i opierając się na wybranych tekstach biblijnych; ocenia na podstawie wiadomości z biblijnej nauki o Kościele życie współczesnych chrześcijan; posługując się cytatami biblijnymi wyjaśnia cel misji katolickich – Program, s. 132-133.

⁷⁰ Podstawa, s. 56. W Programie nauczania w klasie pierwszej gimnazjum w piątym dziale tematycznym zatytułowanym „Słowo Boże rozszerzało się” w celu katechetycznym podano ukazanie dziejów Kościoła do czasów średniowiecznych. W treściach występuje zesłanie Ducha Świętego, cechy pierwszej wspólnoty chrześcijańskiej, rola Eucharystii w budowaniu więzi miłości, droga wiary św. Piotra i św. Pawła. W wymaganiach uczeń opisuje na podstawie tekstów biblijnych etapy powstawania Kościoła; wskazuje źródła odnoszące się do początków chrześcijaństwa oraz starożytnych prześladowań chrześcijan – Program, s. 114-115.

⁷¹ Podstawa, s. 58. W Programie nauczania w klasie trzeciej gimnazjum w trzecim dziale tematycznym zatytułowanym „Na drodze ucznia Jezusa Chrystusa” w wymaganiach uczeń wyjaśnia, jak można naśladować postacie biblijne w wyznawaniu wiary – Program, s. 133.

⁷² Podstawa, s. 73-74.

⁷³ Podstawa, s. 75.

⁷⁴ Podstawa, s. 76.

⁷⁵ Podstawa, s. 76.

o Bogu Stwórcy i Jego dziele⁷⁶. Drugie zadanie nauczyciela religii dotyczy przybliżeniu do Tajemnicy Chrystusa przynoszącego orędzie prawdy i wolności, wzywającego do nawrócenia. W wiadomościach umieszczono rolę Jezusa Chrystusa w historii zbawienia oraz obraz Jezusa Chrystusa w poszczególnych Ewangeliach. W wymaganiach szczegółowych uczeń ukazuje rolę Jezusa Chrystusa w historii ludzkości i człowieka wierzącego oraz prezentuje charakterystyczne cechy obrazu Jezusa w poszczególnych Ewangeliach⁷⁷. Trzecie zadanie nauczyciela religii dotyczy pogłębienia rozumienia prawdy o Chrystusie Zmartwychwstałym i wiary w zmartwychwstanie wszystkich ludzi. W wiadomościach podano wyznanie wiary w Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa i w powszechne zmartwychwstanie umarłych. W wymaganiach szczegółowych uczeń wyjaśnia wiarę chrześcijan w Zmartwychwstanie Jezusa i jej związek z powszechnym zmartwychwstaniem umarłych oraz ukazuje na czym polega powtórne przyjście Jezusa⁷⁸. Czwarte zadanie nauczyciela religii brzmi: ukazanie Maryi w dziele zbawczym. W wiadomościach podano nauczanie Kościoła o Maryi, Matce Bożej. W wymaganiach szczegółowych uczeń charakteryzuje rolę Maryi w dziele zbawczym, posługując się cytatami biblijnymi⁷⁹.

Przy wychowaniu liturgicznym nie ma wprost podanych treści biblijnych.

Przy formacji moralnej jednym z zadań nauczyciela religii jest prowadzenie ucznia do odkrycia własnego powołania. W wiadomościach występują m.in. przykłady osób powołanych w Biblii. W wymaganiach szczegółowych nie ma wyraźnie podanych treści biblijnych⁸⁰.

⁷⁶ Podstawa, s. 73. W Programie nauczania w klasie drugiej liceum w pierwszym dziale tematycznym zatytułowanym „Na początku stworzył Bóg niebo i ziemię” w celu katechetycznym podano pogłębienie prawdy o Bogu, Stwórcy wszechrzeczy. W treściach zaproponowano: tajemnica stworzenia; biblijne modlitwy za świat; imiona Boga w Starym i Nowym Testamencie. W wymaganiach uczeń interpretuje Imię Boga: Jestem, który Jestem; interpretuje teksty o Bogu Stwórcy i Jego dziele – Program, s. 152.

⁷⁷ Podstawa, s. 73. W Programie nauczania w klasie drugiej liceum w drugim dziale tematycznym zatytułowanym „Tak Bóg umiłował świat” w celu katechetycznym podano pogłębienie zrozumienia i przyjęcia prawdy o Chrystusie zmartwychwstałym i żyjącym w Kościele. W treściach wymieniono obraz Jezusa Chrystusa w Ewangeliach; Maryja – Służebnica Pańska. W wymaganiach uczeń prezentuje charakterystyczne cechy obrazu Jezusa w poszczególnych Ewangeliach oraz charakteryzuje rolę Maryi w dziele zbawczym, posługując się cytatami biblijnymi – Program, s. 153-154.

⁷⁸ Podstawa, s. 74. W Programie nauczania w klasie drugiej liceum w czwartym dziale tematycznym zatytułowanym „Ku nowym niebiosom i nowej ziemi” w wymaganiach uczeń odczytuje zadania Kościoła zawarte w mandacie Chrystusowym; uzasadnia poszczególne przykazania kościelne, odnosząc się także do cytatów biblijnych; wyjaśnia wiarę chrześcijan w zmartwychwstanie Chrystusa i jej związek z powszechnym zmartwychwstaniem umarłych; ukazuje, na czym polega powtórne przyjście Jezusa Chrystusa – Program, s. 158.

⁷⁹ Podstawa, s. 74. W Programie nauczania w klasie trzeciej liceum w trzecim dziale tematycznym zatytułowanym „Bądźcie poddani sobie, kierując się nawzajem bojaźnią Chrystusa” w celu katechetycznym podano pogłębienie motywacji do pracy nad sobą w kontekście podjęcia zadań małżeńskich. W treściach zamieszczono: Maryja – Matka Świętej Rodziny – Program, s. 165-166.

⁸⁰ Podstawa, s. 75. W Programie nauczania w klasie trzeciej liceum w pierwszym dziale tematycznym zatytułowanym „Ty ścieżkę życia mi ukażesz” w celu katechetycznym podano wprowadzenie w problematykę powołania życiowego i chrześcijańskiego powołania do świętości. W treściach wymieniono osoby powołane w Biblii; Maryja – pierwsza powołana – Program, s. 163.

Przy wychowaniu do modlitwy wymieniono jedno rozbudowane zadanie nauczyciela religii. Brzmi ono: kształtowanie rozumienia modlitwy jako drogi do odkrycia i realizacji powołania chrześcijańskiego; ukazywanie modlitwy jako szansy odkrywania działania Boga w swoim życiu; wdrażanie do ewangelicznej rewizji życia i *lectio divina*. W wiadomościach podano przesłanie Modlitwy Arcykapłańskiej Jezusa Chrystusa; biblijne wzorce modlitwy oraz przykłady świętych, będących mistrzami modlitwy oraz psalmy jako biblijna forma modlitwy. W wymaganiach szczegółowych uczeń m.in. ma uzasadnić, dlaczego Jezus Chrystus jest dla chrześcijanina wzorem modlitwy, scharakteryzować Modlitwę Arcykapłańską jako wzór modlitwy dla chrześcijan; wyjaśnić prawdę, że słowo Boże jest źródłem modlitwy, scharakteryzować postaci biblijne, przedstawiając ich jako wzory modlitwy dla chrześcijanina, zinterpretować wybrane psalmy oraz wyjaśnić rozmaite rodzaje modlitwy na przykładzie psalmów⁸¹.

Przy wychowaniu do życia wspólnotowego wymieniono cztery zadania nauczyciela religii. Pierwsze z nich polega na przedstawieniu Kościoła jako prasałamentu zbawczo działającego Ducha Świętego. Przy tym zadaniu w wymaganiach szczegółowych uczeń ma m.in. odczytać zadania Kościoła zawarte w mandacie Chrystusowym oraz uzasadnić poszczególne przykazania kościelne, odnosząc się także do cytatów biblijnych⁸².

Przy wprowadzeniu do misji nie podano treści biblijnych.

3. Uwagi ogólne dotyczące tekstów biblijnych

Na wszystkich etapach edukacyjnych proponowane są teksty zarówno z Nowego, jak i Starego Testamentu. Pismo Święte traktowane jest jako całość, w którym nie ma części lepszej i gorszej, ale Stary i Nowy Testament wzajemnie się wyjaśniają i uzupełniają.

Gdy chodzi o przesłanie Starego Testamentu, na wszystkich etapach edukacyjnych, począwszy od etapu przedszkolnego, uwzględniono treści z prehistorii biblijnej, odnoszące się do stworzenia świata i człowieka⁸³. Innym tematem ze Starego Testamentu, jaki powtarza się w formacji katechetycznej jest Dekalog⁸⁴. Na drugim etapie edukacyjnym uczeń zapoznaje się z osobami patriarchów⁸⁵ oraz wydarzeniami

⁸¹ Podstawa, s. 76. W Programie nauczania w klasie pierwszej liceum w piątym dziale tematycznym zatytułowanym: „Gdy się modlicie” w treściach umieszczono przesłanie Modlitwy Arcykapłańskiej Jezusa Chrystusa; biblijne wzorce modlitwy oraz przykłady świętych, będących mistrzami modlitwy; psalmy jako biblijna forma modlitwy. W wymaganiach uczeń charakteryzuje Modlitwę Arcykapłańską jako wzór modlitwy dla chrześcijan; uzasadnia, dlaczego Jezus Chrystus jest dla chrześcijanina wzorem modlitwy; wyjaśnia prawdę, że słowo Boże jest źródłem modlitwy; charakteryzuje postaci biblijne, przedstawiając ich jako wzory modlitwy dla chrześcijanina; interpretuje wybrane psalmy; wyjaśnia rozmaite rodzaje modlitwy na przykładzie psalmów. W Programie nauczania w klasie trzeciej liceum w trzecim dziale tematycznym zatytułowanym „Bądźcie poddani sobie, kierując się nawzajem bojaźnią Chrystusa” w wymaganiach uczeń interpretuje wybrane psalmy; wyjaśnia rozmaite rodzaje modlitwy na przykładzie psalmów – Program, s. 147-148, 165-166.

⁸² Podstawa, s. 76.

⁸³ Podstawa, s. 29, 73; Program, s. 29, 80, 111, 152, 192, 211.

⁸⁴ Podstawa, s. 30, 41, 55; Program, s. 75, 113, 123-124,

⁸⁵ Podstawa, s. Program, s. 82.

związanymi z Mojżeszem (niewola egipska, wyjście, wędrówka przez pustynię)⁸⁶. Na trzecim etapie edukacyjnym zaplanowane jest bardziej systematyczne wprowadzenie w historię biblijną poczynając od patriarchów a skończywszy na czasach machabejskich⁸⁷. Na czwartym etapie edukacyjnym nie ma już powtórzenia tych treści. W treściach biblijnych odnoszących się do Starego Testamentu widoczny jest również przekaz o prorokach (pierwszy⁸⁸, drugi⁸⁹ i trzeci⁹⁰ etap edukacyjny). W trakcie swojej edukacji szkolnej uczeń interpretuje wybrane psalmy oraz wyjaśnia rozmaite rodzaje modlitwy na przykładzie psalmów (czwarty etap edukacyjny⁹¹).

W odniesieniu do Nowego Testamentu, wszystkie etapy edukacyjne przybliżają życie i działalność Chrystusa, poczynając od Wcielenia, życia ukrytego i publicznego a kończąc na wydarzeniu paschalnym, rozesłaniu uczniów na cały świat, zesłaniu Ducha Świętego⁹² i zapowiedzi paruzji⁹³. Ponadto, już od pierwszego etapu edukacyjnego uczeń zapoznaje się z Eucharystią jako ofiarą Chrystusa.

Warto zauważyć, że na różnych etapach edukacyjnych uczeń jest zachęcany do tego, by w Piśmie Świętym szukał wzorów życia wiary i modlitwy⁹⁴. Tak dzieje się na pierwszym⁹⁵, drugim⁹⁶, trzecim⁹⁷ i czwartym⁹⁸ etapie edukacyjnym. Ponadto na czwartym etapie edukacyjnym uczeń ma poznać przykłady ludzi powołanych w Biblii, aby dzięki temu zastanawiać się nad własnym powołaniem⁹⁹.

W założeniach katechetycznych nie ma mowy o zapoznaniu uczniów w sposób systematyczny z wszystkimi księgami biblijnymi, ani nawet w całości z Nowym Testamentem. Uczeń może ukończyć edukację szkolną, nie przeczytawszy Pisma Świętego. Ani Podstawa programowa, ani też Program nauczania nie zakładają zapoznania uczniów z kanonem biblijnym, lecz proponowane są jedynie wybrane treści biblijne. W Programie nauczania tylko jeden raz (w odniesieniu do pierwszej klasy gimnazjum¹⁰⁰) wymieniono kilka ksiąg biblijnych ze Starego Testamentu, sugerując ich poznanie przez uczniów (Księgę Koheleta, Księgę Hioba, Pieśń nad pieśniami, Księgi

⁸⁶ Program, s. 82.

⁸⁷ Podstawa, s. 53; Program, s. 112-113, 122, 123.

⁸⁸ Program, s. 38

⁸⁹ Program, s. 85.

⁹⁰ Podstawa, s. 53; Program, s. 112-113, 122, 123, 125.

⁹¹ Podstawa, s. 76; Program, s. 148, 179.

⁹² Podstawa, s. 20, 29, 54, 73; Program, s. 16, 18, 23, 25, 24, 25, 38, 47, 85-86, 93, 113, 120, 153, 194.

⁹³ Podstawa, s. 39, 73-74; Program, s. 158, 195-196.

⁹⁴ Zob. na ten temat: B. Stypułkowska, *Propozycje przedstawienia biblijnych przykładów wiary podczas lekcji religii i katechezy parafialnej*, „Veritati et Caritati. Tom I: Ukazać piękno wiary”, red. naukowa: M. Terka, J. Kapuściński, Ł. Laskowski, Częstochowa 2013, s. 50-77.

⁹⁵ Podstawa, s. 31; Program, s. 45-46.

⁹⁶ Podstawa, s. 41; Program, s. 74, 82-83, 86.

⁹⁷ Podstawa, s. 58; Program, s. 111-113, 132-133.

⁹⁸ Podstawa, s. 75-76; Program, s. 147, 178-179, 214.

⁹⁹ Podstawa, s. 75; Program, s. 143, 163, 175, 192, 200.

¹⁰⁰ Program, s. 112.

Machabejskie). Nie jest to jednak cały kanon. Ten szkolny brak można uzupełnić przez katechezę parafialną. Katecheza parafialna może w sposób bezpośredni przygotowywać uczniów do uczestniczenia w liturgii przez zapoznanie ich z tekstami biblijnymi czytаныmi podczas Liturgii słowa, a także może w sposób systematyczny i ciągły zapoznawać ich z kolejnymi księgami biblijnymi. Katecheza parafialna nie jest ograniczona do uczestników w wieku szkolnym, może zatem obejmować również osoby dorosłe. Ponieważ nie ma sformułowanych programów formacyjnych dla katechezy parafialnej, można zastanowić się nad przygotowaniem programu opartego na Piśmie Świętym.